

DUTCH

Please prepare a good literary translation of the entire passage in the time allowed. Use of a dictionary is permitted. Choose one of the two passages. You have two hours.

Passage: 1

De problematiek van het clandestiene huwelijk in het middeleeuwse bisdom Utrecht

P. Bange / A.G. Weiler

Inleiding: het clandestiene huwelijk in het canoniek recht

Clandestiene huwelijken zijn verboden maar niet ongeldig. De paradox die door deze zin wordt uitgedrukt is er één waarmee de kerk gedurende de middeleeuwen, en nog geruime tijd daarna, heeft geworsteld. Vrijwel vanaf het begin van haar bestaan heeft de kerkelijke leiding clandestiene huwelijken, dat wil zeggen huwelijken die zonder medeweten en -werken van de kerk werden gesloten, verboden. Dat deze clandestiene huwelijken desondanks niet als ongeldig werden beschouwd, hangt samen met de toenmalige opvattingen over het huwelijk als zodanig. Alvorens hier nader op in te gaan is het zinvol eerst een definitie van het begrip huwelijk in de middeleeuwen te formuleren. Zowel de Latijnse termen *matrimonium*, *coniugium* als de term *nuptiae* kunnen vertaald worden met huwelijk, ofschoon het laatste woord in eerste instantie bruiloft betekent. Ook kan een onderscheid gemaakt worden tussen het *matrimonium initiatum*, *ratum* of *consummatum*. Deze termen worden niet alle eenduidig uitgelegd, maar over het algemeen kan gezegd worden dat het *matrimonium initiatum* zoveel betekent als *sponsalia*, verloving, de eerste stap in de richting van een huwelijk. Een *matrimonium ratum* is elk huwelijk dat (al dan niet legitiem) tussen christenen is gesloten. Het *matrimonium consummatum* tenslotte is het huwelijk dat door de *copula* of *coitus* is voltrokken.

Dat een clandestien huwelijk verboden is maar niet ongeldig, vindt zijn oorzaak vooral op het theologische vlak: ook het clandestiene huwelijk was een sacrament en kon als zodanig niet ongeldig verklaard worden. Het huwelijkssacrament is namelijk het enige sacrament dat de partners elkaar toedienen en waarbij dus strikt genomen de priester geen essentiële rol speelt. Daarom ook was het voor de kerk doorgaans moeilijk om effectieve maatregelen te nemen. Stond zij eenmaal voor voldongen feiten, dan was er – althans in haar ogen – niets meer aan te doen. Bovendien zou door de ongeldigverklaring van een clandestien huwelijk de trouwbelofte verbroken worden en ook dat was iets waaraan de kerk haar goedkeuring niet kon geven. Door clandestiene huwelijken geldig te achten kon in elk geval voorkomen worden, dat de

---

partners in doodzonde leefden, wat het geval zou zijn als zij de 'vrije liefde' bedreven; immers alle seksuele gemeenschap buiten het huwelijk behoorde tot de hoofdzonde der *luxuria*, onkuisheid.

DUTCH

Please prepare a good literary translation of the entire passage in the time allowed. Use of a dictionary is permitted. Choose one of the two passages. You have two hours.

Passage: 2

HANS VAN WERVEKE : *De koopman-ondernemer en de ondernemer in de Vlaamsche lakennijverheid van de middeleeuwen.*

Het is mijn bedoeling door deze lezing de verhouding te verduidelijken tusschen handel en industriele onderneming in de lakennijverheid van de groote Vlaamsche steden tijdens de middeleeuwen. Anders gezegd : ik tracht de plaats die den koopman-ondernemer in de ontwikkeling van die nijverheid toekomt, nauwkeuriger te bepalen, en tevens de beteekenis te omschrijven van een ander belangrijk sociaal-economisch type : den zuiver industrieelen ondernemer.¹

Beide begrippen vragen nadere toelichting. Beginnen we met het tweede, het eenvoudigste. In de teksten, die op de lakennijverheid betrekking hebben, is er aanhoudend sprake van *drapiers* (1). Ze treden als werkgevers op; ze beschikken blijkbaar over kapitaal, daar ze de grondstof aankopen, deze laten verwerken en er de eigenaars van blijven gedurende de opeenvolgende operaties die ze ondergaat. Deze fabricatie kan eventueel, althans gedeeltelijk, ten huize van de drapiers of in de hun toebehoorende ateliers geschieden (2); meestal echter vertrouwen ze het in wording zijnde product aan handwerkers toe, die het successievelijk de bewerkingen doen ondergaan, waarin zij gespecialiseerd zijn (3). Na voltooiing van het, hetzij nog ruwe, hetzij volledig afgewerkte, weefsel, wordt het door de drapiers verkocht.

De drapier vervult dus hoofdzakelijk een industriele rol, en we zullen hem als een ondernemer zonder meer beschouwen, indien zijn

---

handelsactiviteit tot een minimum beperkt blijft. Daarmee bedoelen we het volgende. Elke industrieel is onvermijdelijk ook handelaar, in zoover hij zich de grondstof moet aanschaffen, en doordat hij zijn fabricaat moet verkoopen. In het geval van den drapier spreken we van een minimum handelsactiviteit, als hij de grondstof ter plaatse kan kopen (in het wolhuis van zijn eigen stad bijvoorbeeld), of in de omgeving (op één van de vijf fooren van het graafschap Vlaanderen), en als hij het laken ter plaatse kan verkoopen (in de halle) of in de omgeving (op een foor).

Benevens dezen ondernemer zonder meer ontmoeten wij in de wereld van de Vlaamsche lakennijverheid een sociaal-economisch type dat, behalve de hierboven beschreven ondernemersactiviteit, ook een uitgebreide handelsactiviteit aan den dag legt. Het is bekend, dat de Vlaamsche kooplieden de wol in verafgelegen streken gingen halen, en wel, sinds 1100 ongeveer, in Engeland. Voor sommigen onder hen althans, kan men het bewijs leveren dat ze die grondstof in hun vaderstad lieten bewerken, in de voorwaarden die we hierboven voor de drapiers beschreven. Anderzijds zorgden ze ook voor den export van het weefsel naar de verschillende afzetmarkten in het buitenland (Engeland, Champagne, Noord- of West-Duitschland). Zooals verder blijken zal, bestaan er gronden om aan te nemen dat deze klasse eenmaal vrij belangrijk is geweest. We zullen het in dit geval over kooplieden-ondernemers hebben, in tegenstelling met ondernemers zonder meer.